

EVALUATIE NER

Evaluatie van het instrument
nutriëntenemissierechten

Inhoud

Samenvatting.....	3
1 NER systeem.....	4
1.1 Concept	4
1.2 Bedrijfsontwikkeling	4
1.2.1 Overname van NER	4
1.2.2 Uitbreiding na bewezen mestverwerking	6
1.3 Handhaving	6
1.3.1 NER-overschrijding	6
1.3.2 Bijkomende mestverwerkingsplicht bij overnames met mestverwerking	7
1.3.3 Verplichte mestverwerking in kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking	7
2 Historiek: van nutriëntenhalte naar NER	8
2.1 Nutriëntenhalte van 2002 tot 2006	8
2.2 Nutriëntenemissierechten vanaf 2007	9
3 Evolutie veestapel en NER	11
3.1 Evolutie veestapel, mestproductie en stikstofverliezen uit dierlijke mest in stal en opslag	11
3.1.1 Evolutie veestapel	11
3.1.2 Evolutie mestproductie	14
3.1.3 Evolutie stikstofverliezen uit dierlijke mest in de stal en opslag	14
3.2 Beschikbare NER en hun invulling	17
3.3 Verhandelingen van NER	19
3.4 Uitbreiding na bewezen mestverwerking	21
3.5 Handhaving	23
3.5.1 NER-overschrijding	23
3.5.2 Bijkomende mestverwerkingsplicht bij overnames met mestverwerking	25
3.5.3 Verplichte mestverwerking in kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking	25
4 Impact veestapel op milieu­kwaliteit	26
4.1 Evolutie waterkwaliteit in landbouwgebied	26
4.2 Evolutie stikstofemissie en -depositie	28
4.3 Evolutie broeikasgasemissies	30
5 Mogelijke sturingsmechanismen veestapel.....	32
5.1.1 Stop op de uitbreiding na bewezen mestverwerking	32
5.1.2 Afroming van niet-­ingevulde NER	33
5.1.3 Wijziging van reductieregels bij overnames	33
5.1.4 Waardeverhoging van NER	33

1 NER SYSTEEM

1.1 CONCEPT

Nutriëntenemissierechten (NER) zijn productierechten die bepalen hoeveel dieren een landbouwbedrijf jaarlijks maximaal mag houden. De NER zijn ingevoerd in 2007 en hadden als doel een stijging van de mestproductie te voorkomen, zonder afbreuk te doen aan de individuele groeikansen van de bedrijven.

In 2007 werden de nutriëntenemissierechten-dieren (NER-D) toegekend aan elke landbouwer o.b.v. hun productie in het verleden (zie 2.2).

Het systeem van de NER laat bedrijfsontwikkeling toe. Een landbouwer die meer dieren wenst te houden, dan mogelijk volgens zijn NER, kan zijn of haar bedrijf uitbreiden door:

- Het overnemen van NER-D van andere bedrijven;
- Het verkrijgen van nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) mits bijkomende mestverwerking. Dit zijn bijkomende NER die gecreëerd worden.

Ten slotte kan er ook een beperkte hoeveelheid tijdelijke NER-D (TNER-D) toegekend worden in het kader van natuurbeheer, wetenschappelijk onderzoek, onderwijs of beheer van onroerende goederen.

De initieel toegekende NER-D voor een bepaalde diersoort kunnen ook gebruikt worden voor het houden van andere diersoorten. Zodra de NER-D van een bepaalde diersoort verhandeld worden, geldt dat enkel dieren van die bepaalde diersoort kunnen gehouden worden met de overgedragen NER-D (hierop zijn een aantal uitzonderingen voorzien, zie 1.2.1). De toegekende NER-MVW of TNER-D voor een bepaalde diersoort mogen enkel gebruikt worden om die bepaalde diersoort te houden.

1.2 BEDRIJFSONTWIKKELING

1.2.1 Overname van NER

Bedrijven kunnen uitbreiden door de overname van nutriëntenemissierechten. NER-D kunnen vrij verhandeld worden tussen landbouwers. Bij een overname neemt een landbouwer NER-D over van een andere landbouwer. Een landbouwer kan één of meerdere soorten NER-D tegelijk overdragen en per soort kan hij kiezen hoeveel NER-D hij overdraagt. Hij moet per overdrachtsdossier minstens 1 NER-D overdragen.

Aan de overname van NER zijn heel wat voorwaarden verbonden, die worden opgevolgd door de Mestbank (<https://www.vlm.be/nl/themas/Mestbank/mest/NER/overname/Paginas/default.aspx>).

//

1.3.2 Bijkomende mestverwerkingsplicht bij overnames met mestverwerking

Landbouwers die NER-D overnemen mits mestverwerking, moeten bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht jaarlijks 25% van de overgelaten NER-D verwerken. Elk jaar meldt de Mestbank begin juli de mestverwerkingsplicht aan de betrokken bedrijven, waarna de bedrijven tot 30 september hebben om te zorgen dat ze over voldoende MVC beschikken. Vervolgens controleert de Mestbank de certificatenrekening van de betrokken bedrijven. Ook wordt er via de transportgegevens gecontroleerd of er voldoende mest afgevoerd wordt naar mestverwerkingsinstallaties.

Als niet aan de mestverwerkingsplicht van een bepaald kalenderjaar voldaan is, bedraagt de geldboete 2 euro per kg N die te weinig verwerkt is. Bij een tweede en volgende overtreding binnen de vijf kalenderjaren, wordt de geldboete 4 euro.

1.3.3 Verplichte mestverwerking in kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking

Voor bedrijven met een toegekende uitbreiding na bewezen mestverwerking, beoordeelt de Mestbank elk jaar of het betrokken bedrijf voldoet aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden:

- Belangrijk hierbij is dat in het jaar van de aanvraag en het daaropvolgende jaar, 25% van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt moet worden met bedrijfseigen mest én dat de bijkomende mestproductie die afkomstig is van de gerealiseerde uitbreiding verwerkt moet worden met bedrijfseigen mest van de aangevraagde diersoort. De gerealiseerde uitbreiding wordt bij deze evaluatie beschouwd als de uitbreiding bovenop wat geproduceerd mag worden op basis van de beschikbare NER-D. Als niet voldaan wordt aan alle voorwaarden, annuleert de Mestbank alle toegekende NER-MVW vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het jaar waarbij niet voldaan wordt aan de voorwaarden.
- Vanaf het tweede jaar na het jaar van de aanvraag moet 125% van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerkt worden met bedrijfseigen mest, waarvan minstens 100% afkomstig is van de aangevraagde diersoort. Indien het bedrijf vanaf dan deze vereiste mestverwerking niet realiseert, kan de Mestbank de NER-MVW proportioneel annuleren.

////////////////////////////////////

2 HISTORIEK: VAN NUTRIËNTENHALTE NAAR NER

2.1 NUTRIËNTENHALTE VAN 2002 TOT 2006

De voorloper van de nutriëntenemissierechten, was de nutriëntenhalte. De nutriëntenhalte werd ingevoerd in 2000 bij de herziening van het Decreet van 23 januari 1991, als een belangrijke brongerichte maatregel van MAP 2 bis. De nutriëntenhalte moest ervoor zorgen dat de productie van dierlijke mest de eerstvolgende jaren een absolute halt toegeroepen werd. De nutriëntenhalte stond voor een tijdelijke halt in de verdere ontwikkeling van de veehouderij. De tijdelijke stop op de veestapel moest ervoor zorgen dat andere maatregelen zoals betere voeders, oordeelkundige bemesting en/of mestverwerking hun effect niet misten.

De nutriëntenhalte was de maximaal toegelaten hoeveelheid nutriënten die jaarlijks op een inrichting door de dieren geproduceerd mocht worden. De nutriëntenhalte werd uitgedrukt in kg N (NHn) en in kg P₂O₅ (NHp), en gold van 1 januari 2002 tot 31 december 2006.

De nutriëntenhalte werd toegekend op basis van de gemiddelde veebezetting in 1995, 1996 of 1997 van de inrichting zoals toen aangegeven in de Mestbankaangifte. De totale hoeveelheid Vlaamse nutriëntenhalte die initieel werd toegekend bedroeg 84,4 miljoen kg P₂O₅ en 206,1 miljoen kg N.

De nutriëntenhalte wijzigde in de loop van de jaren als gevolg van beroepsprocedures bij toekenning, na vaststelling van een groter aantal vergunningsplichtige dieren voor de nutriëntenhalte dan de vergunde dierlijke productie, als gevolg van verschillende decreetwijzigingen, invoering van stopzettingsvergoedingen in de periode 2001-2004 voor varkens, runderen en pluimvee, en als gevolg van overdrachten. Op 31 december 2006 was er nutriëntenhalte toegekend van 84,3 miljoen kg P₂O₅ en 206,2 miljoen kg N, vergelijkbaar met de initieel toegekende nutriëntenhalte.

De nutriëntenhalte was volgens de algemene regel onlosmakelijk verbonden met de inrichting. Bij overname van de inrichting werd de nutriëntenhalte mee overgedragen. De nutriëntenhalte kon pas overgedragen worden aan een andere producent indien deze de milieuvergunning mee overnam (in het geval van een vergunningsplichtige inrichting). In principe daalt de nutriëntenhalte als gevolg van een overname niet, maar in de praktijk gebeurt dat soms wel, namelijk wanneer blijkt dat een deel van de milieuvergunning vervallen is. In bepaalde gevallen kon de nutriëntenhalte naar een andere inrichting worden overgebracht (Voortgangsrapport 2007).

Bedrijfsontwikkeling was mogelijk, hetzij heel beperkt, en gelinkt aan de milieuvergunning. Een landbouwer kon uitbreiden op een bepaalde inrichting, door het overnemen van de vergunning van een andere inrichting, en deze dan te verplaatsen naar zijn inrichting. Hierbij kon slechts 75% van de vergunde productie, en dus ook maximaal 75% van de nutriëntenhalte van de stop te zetten inrichting, overgenomen worden.

////////////////////////////////////

2.2 NUTRIËNTENEMISSIERECHTEN VANAF 2007

De plaatsgebondenheid en link met de milieuvergunning van de nutriëntenhalte bleek al gauw een rem te zijn op de bedrijfsontwikkeling. De nutriëntenhalte liet geen groeimogelijkheden van de sector toe. Om meer groeikansen te geven aan de bedrijven en een vlottere verhandeling van productierechten mogelijk te maken, is in het Mestdecreet van 22 december 2006 de nutriëntenhalte vervangen door nutriëntenemissierechten (NER).

Nutriëntenemissierechten zijn individuele en verhandelbare rechten die bepalen hoeveel dieren in een bedrijf mogen worden gehouden. Het principe van de NER is grotendeels analoog aan dat van de nutriëntenhalte. Elke landbouwer moet ervoor zorgen dat hij voor een bepaald jaar niet meer dieren houdt dan toegelaten volgens zijn NER.

In tegenstelling tot de nutriëntenhalte, zijn NER niet gekoppeld aan de milieuvergunning en vrij verhandelbaar. In het Voortgangsrapport 2007 is een overzicht te vinden van de belangrijkste verschillen tussen de nutriëntenhalte en de NER:

Nutriëntenhalte	Nutriëntenemissierechten
van 1 januari 2002 tot 31 december 2006	vanaf 1 januari 2007
2 getallen, uitgedrukt in kg N en kg P ₂ O ₅	1 eenheidsloos getal, per diercategorie
toegekend aan een producent op een bepaalde inrichting	toegekend aan de 'landbouwer', namelijk een of meerdere exploitanten met een of meerdere exploitaties, waarbij er geen autonoom beheer is aangetoond van de afzonderlijke leden
niet verplaatsbaar, tenzij bij melkquotumoverdracht of na een samenvoeging of verplaatsing van de milieuvergunning	verplaatsbaar in combinatie met volledige stopzetting van de diersoort bij de overlater en mits afroaming van 25% (tenzij uitzonderingen van toepassing zijn)
kan voor vergunningsplichtige dieren niet hoger zijn dan de milieuvergunde productie	geen koppeling meer met de milieuvergunning
bij overtreding superheffing van 0,99 euro per kg N en per kg P ₂ O ₅	bij overtreding administratieve boete van 1 euro per ontbrekende NER. Bij herhaling van de overtreding binnen de 5 jaar, wordt de boete 2 euro

De nutriëntenemissierechten werden toegekend in 2007. De nutriëntenemissierechten worden uitgedrukt in NER-D (D staat voor dieren), en worden berekend door de dieren van de nutriëntenhalte te vermenigvuldigen met een waarde uit de tabel bij het Mestdecreet. Voor de meeste diercategorieën komt die omrekeningswaarde overeen met de som van de normen voor P₂O₅ en N, die gebruikt werden voor de berekening van de nutriëntenhalte. Er zijn vier soorten NER-D: NER-DR (runderen), NER-DV (varkens), NER-DP (pluimvee) en NER-DA (andere). De omzetting van de nutriëntenhalte naar NER-D vond plaats in de loop van 2007, maar geldt met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2007.

Initieel werd 280,1 miljoen NER-D toegekend, waarvan 130 miljoen NER-DR (46%), 113,2 miljoen NER-DV (40%), 31,8 miljoen NER-DP (11%) en 5,1 miljoen NER-DA (2%) (Voortgangsrapport 2008).

////////////////////////////////////

Aangezien de initieel toegekende NER-D berekend werden op basis van de nutriëntenhalte die op zijn beurt berekend was op basis van de veebezetting in 1995, 1996 of 1997, bestond de mogelijkheid om de toegekende NER-D uit te drukken in de diersoorten die recent gehouden werden. Deze zogenaamde herkwalificatie was mogelijk tot 6 maanden na de toekenning van de NER-D. Door herkwalificatie waren er een beperkt aantal verschuivingen tussen de soorten NER-D. Na herkwalificatie waren er 1 miljoen NER-D_R en 0,9 miljoen NER-D_V meer dan vóór herkwalificatie. Voor pluimvee en andere dieren werd er daarentegen een netto afname van NER-D waargenomen.

De landbouwer is vrij in zijn keuze om al zijn initieel toegekende NER-D op bedrijfsniveau met om het even welke diersoort in te vullen (zowel keuze tussen diersoort als binnen diersoort), uiteraard binnen zijn geldende milieuvergunning. Deze inzetbaarheid wordt bij bepaalde overnames beperkt tot de diersoort waarin de NER-D zijn uitgedrukt.

Bedrijfsuitbreiding kan door de overname van NER-D van andere bedrijven of door het verkrijgen van nutriëntenemissierechten-mestverwerking (NER-MVW) na bewezen mestverwerking (zie 1.2).

De basisvoorwaarde om op Vlaams niveau te starten met bedrijfsontwikkeling via het systeem van uitbreiding na bewezen mestverwerking was dat de Vlaamse nutriëntenbalans in het kalenderjaar voorafgaand aan de start in evenwicht was of er in datzelfde kalenderjaar meer dan 13 miljoen kg N verwerkt werd. Aan de basisvoorwaarde werd voldaan in 2007, waardoor bedrijven sinds 2008 kunnen uitbreiden na bewezen mestverwerking.

3 EVOLUTIE VEESTAPEL EN NER

3.1 EVOLUTIE VEESTAPEL, MESTPRODUCTIE EN STIKSTOFVERLIEZEN UIT DIERLIJKE MEST IN STAL EN OPSLAG

In 2020 telde Vlaanderen bijna 47 miljoen landbouwdieren. In 2017-2020, is het aantal runderen licht gedaald tot zo'n 1,28 miljoen dieren, met een verschuiving van minder vlees- naar meer melkvee. Bij de varkens wordt, voor het eerst na 5 opeenvolgende jaren van afname, terug een toename vastgesteld tot 5,9 miljoen varkens in 2020 (+1,4% ten opzichte van 2019). De pluimveestapel groeit gestaag verder, op een lichte afname in 2019 na, tot ruim 39 miljoen dieren in 2020.

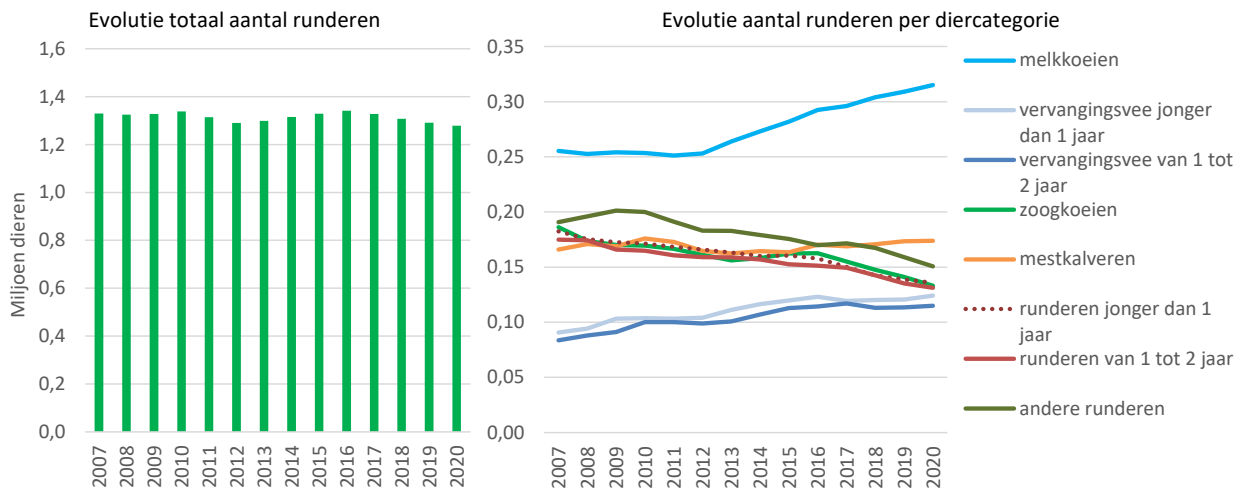
Door de toename van het aantal varkens en pluimvee, is de mestproductie met 2% gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar, tot 129 miljoen kg N en 60,5 miljoen kg P₂O₅ in 2020. In de periode 2007-2020 is de N-productie uit dierlijke mest gestegen van 123 tot 129 miljoen kg N (+ 5%).

Waar de stikstofverliezen uit dierlijke mest in stal en opslag stabiliseerden tot licht daalden in de 5 voorgaande jaren, als gevolg van de afname van het aantal varkens en de verdere toename van het aantal varkens en pluimvee in emissiearme stallen, is in 2020 opnieuw een beperkte toename van de stikstofverliezen zichtbaar ten opzichte van 2019, als gevolg van de groei van varkens- en pluimveestapel. In 2020 werd 61% van het pluimvee gehouden in emissiearme stalsystemen. Bij de varkens werd 15% gehouden in emissiearme stalsystemen en 20% in stallen met een wasser.

3.1.1 Evolutie veestapel

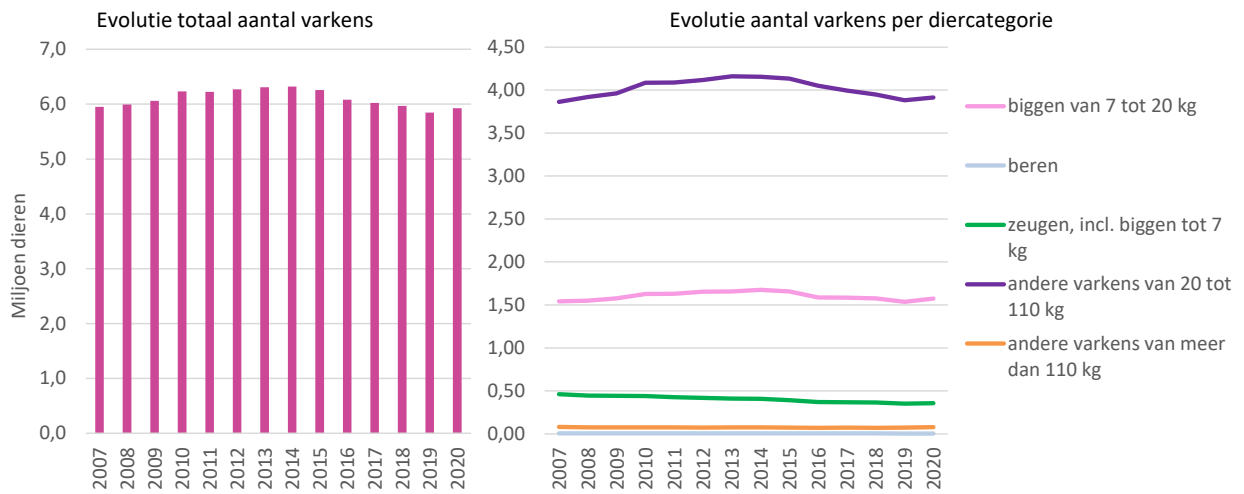
Het aantal runderen schommelt rond de 1,3 miljoen dieren tijdens de periode 2007-2016 (Figuur 1). Sinds 2017 wordt een lichte afname van het aantal runderen vastgesteld van 1,34 miljoen in 2016 tot 1,28 miljoen in 2020 (-4,7%). Bij de melkkoeien wordt een duidelijke toename vastgesteld sinds 2012. Onder invloed van de afschaffing van het melkquotum in 2015, is het aantal melkkoeien verder gestegen, tot 315.200 melkkoeien in 2020. Ook bij het vervangingsvee wordt een toename vastgesteld, zij het minder uitgesproken. Bij de meeste vleesveecategorieën (uitgezonderd mestkalveren) wordt daarentegen een inkrimping vastgesteld in de periode 2007-2020.

////////////////////////////////////

Figuur 1 Evolutie van het totaal aantal runderen en van het aantal runderen per diercategorie sinds 2007

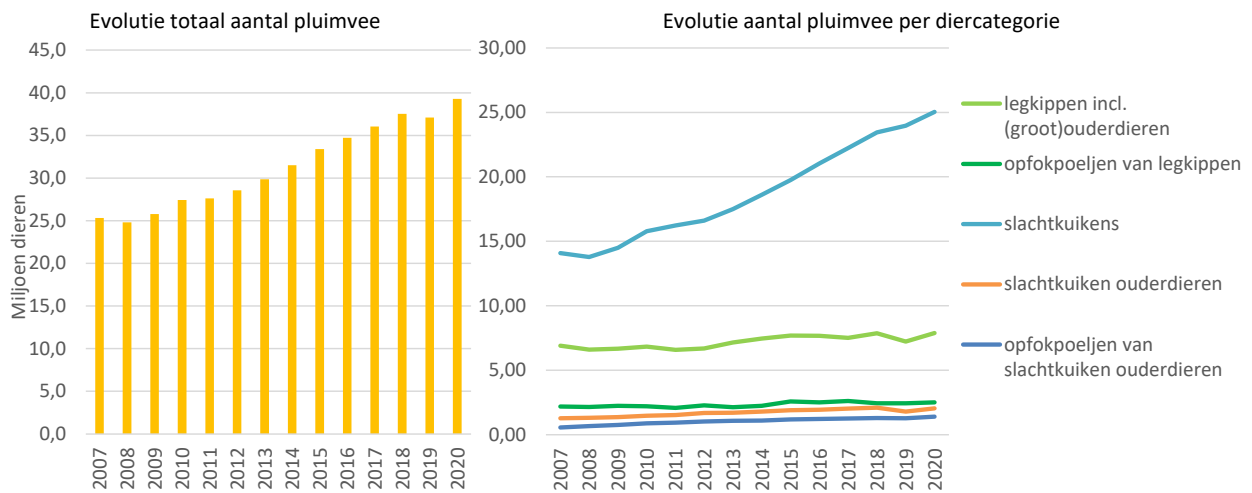
Na een periode van uitbreiding, werd sinds 2015 een afname van het aantal varkens vastgesteld. Aan deze afname lijkt een eind te komen in 2020. Het totaal aantal varkens in 2020, 5,9 miljoen stuks, is opnieuw wat hoger dan in 2019 (+1,4%) (Figuur 2). Deze lichte toename is zichtbaar bij de meeste varkenscategorieën.

Figuur 2 Evolutie van het totaal aantal varkens en van het aantal varkens per diercategorie sinds 2007

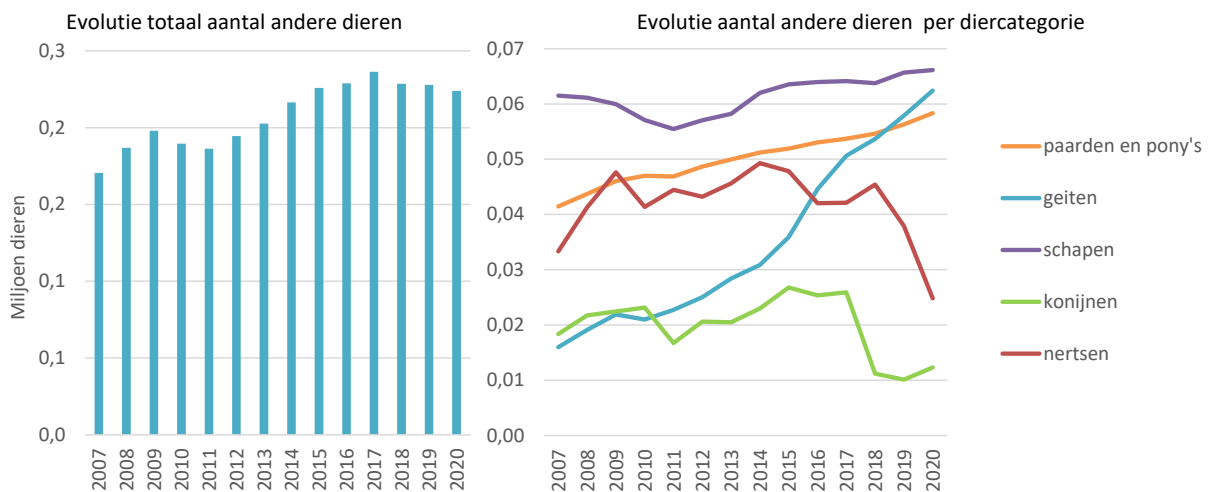

De voorbije jaren werd een gestage toename van het pluimvee vastgesteld (Figuur 3). Na een lichte afname in 2019, zet de stijging zich opnieuw verder tot 39,3 miljoen dieren in 2020 (+5,9% ten opzichte van 2019). De toename is het meest uitgesproken bij de slachtkippen. De groei van de pluimveestapel is gelinkt aan de uitbreidingsmogelijkheden met mestverwerking sinds 2008.

Figuur 3 Evolutie van het totaal aantal stuks pluimvee en van het aantal stuks pluimvee per diercategorie sinds 2007

Het totaal aantal andere dieren in 2020 is vergelijkbaar met voorgaande jaren (Figuur 4), en vertegenwoordigt met 0,22 miljoen stuks slechts een klein aandeel van de totale veestapel. Bij paarden en pony's, geiten en schapen wordt een gestage toename vastgesteld. Vooral de toename van het aantal geiten valt op, als gevolg van een toename van het aantal melkgeitenbedrijven. Bij nertsen en konijnen worden schommelingen vastgesteld in de periode 2007-2020, met recent een dalende tendens.

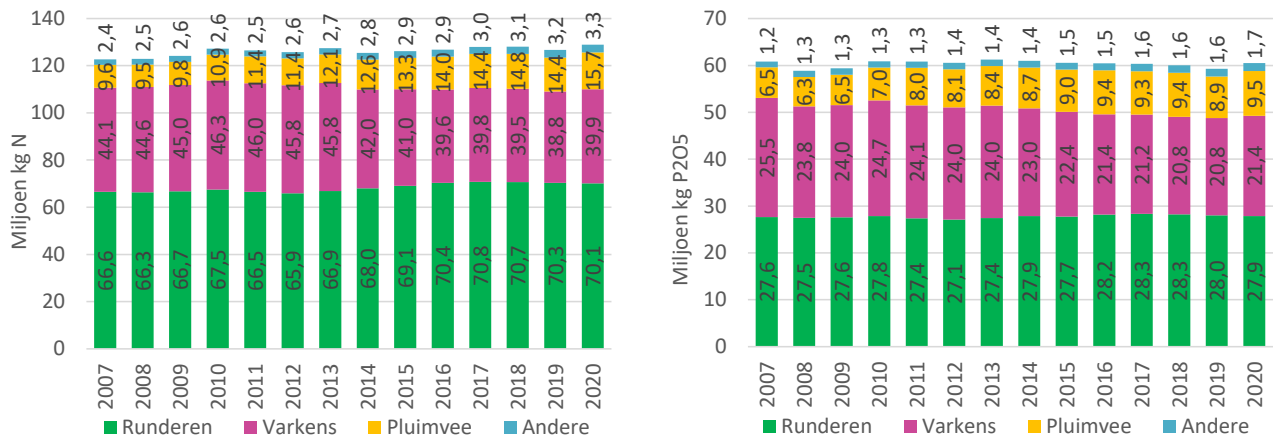

Figuur 4 Evolutie van het totaal aantal andere dieren en van het aantal andere dieren per diercategorie sinds 2007

3.1.2 Evolutie mestproductie

In 2020 werd in totaal 128,9 miljoen kg N en 60,5 miljoen kg P₂O₅ uit dierlijke mest geproduceerd in Vlaanderen. De N- en P₂O₅-productie uit dierlijke mest is hiermee bijna 2% hoger dan in 2019, als gevolg van de toename van het aantal varkens en pluimvee. Sinds 2007 is de N-productie uit dierlijke mest met 5% gestegen, van 123 miljoen kg N in 2007 tot 129 miljoen kg N in 2020. De P₂O₅-productie is vrij stabiel (Figuur 5).

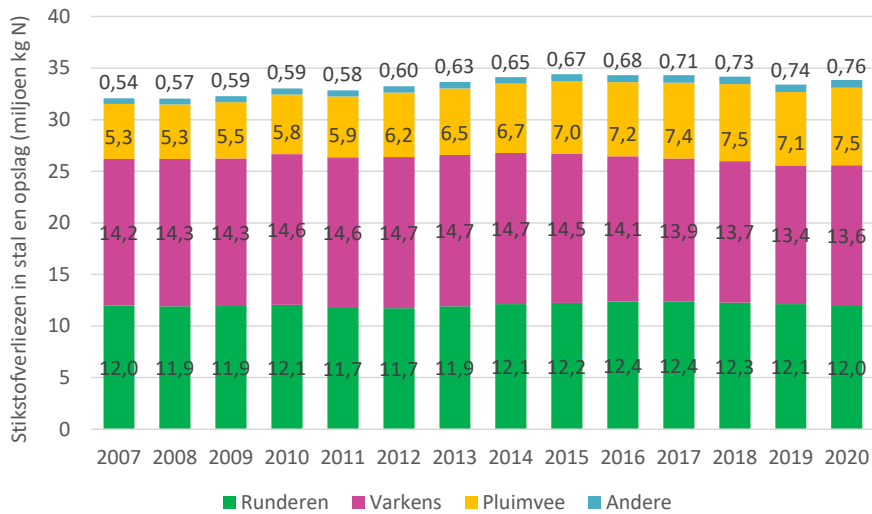

Figuur 5 Evolutie van de N- en P₂O₅-productie uit dierlijke mest in Vlaanderen sinds 2007

3.1.3 Evolutie stikstofverliezen uit dierlijke mest in de stal en opslag

De evolutie van de stikstofverliezen uit dierlijke mest in de stal en opslag sinds 2007 is weergegeven in Figuur 6. Waar de stikstofverliezen initieel stegen door een toename van het aantal varkens en pluimvee, wordt sinds 2015 een stabilisering tot lichte afname van de stikstofverliezen vastgesteld door de afname van het aantal varkens (t.e.m. 2019) in combinatie met een verdere toename van het aantal varkens en pluimvee in emissiearme stallen. In 2020 is wel opnieuw een beperkte toename van de stikstofverliezen zichtbaar ten opzichte van 2019, als gevolg van de groei van varkens- en pluimveestapel.

Figuur 6 Evolutie van de stikstofverliezen in stal en opslag per diersoort in de periode 2007-2020

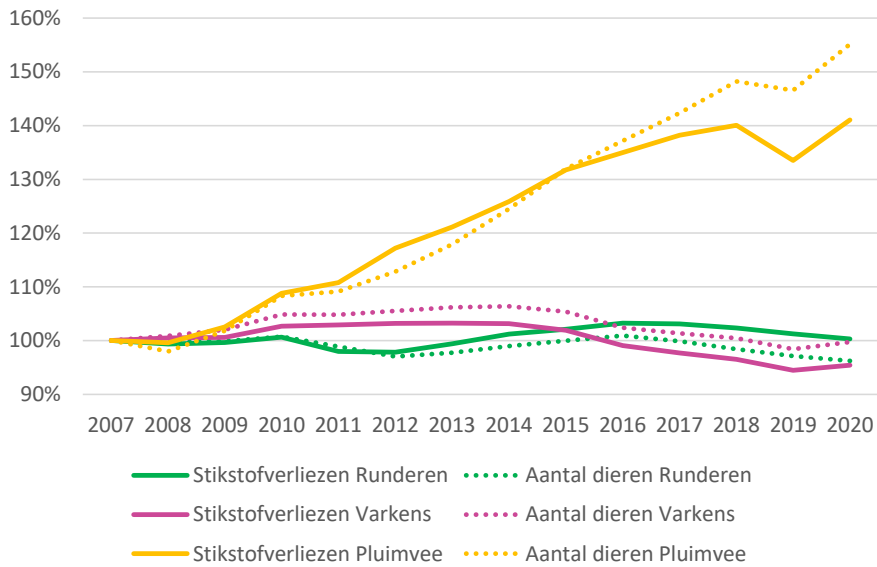
De evolutie van de stikstofverliezen bij de verschillende diersoorten is relatief weergegeven ten opzichte van 2007 in Figuur 7. In deze figuur is eveneens de evolutie van de dierenaantallen relatief weergegeven. Globaal blijkt hieruit dat de stikstofverliezen in de stal en opslag de evolutie van de dierenaantallen volgen.

Bij de runderen wordt sinds 2012 relatief iets meer toename van de stikstofverliezen vastgesteld dan van het aantal runderen (Figuur 7). Dit wordt vnl. verklaard door een verschuiving van vleesvee naar melkvee. Sinds 2016 wordt terug een lichte afname van het aantal runderen vastgesteld maar door een verdere toename van het aantal melkkoeien (met een hoger uitscheidingscijfer, en dus meer absolute stikstofverliezen), dalen de totale stikstofverliezen bij de runderen in de periode 2016-2020 slechts beperkt.

Bij varkens werd in de periode t.e.m. 2014 een toename van het aantal dieren vastgesteld, maar een relatief minder sterke toename van de stikstofverliezen als gevolg van emissiearme stallen (Figuur 7). Sinds 2015 is een afname van het aantal dieren merkbaar, wat zich vertaalt in een afname van de stikstofverliezen. In 2020 is voor het eerst terug een toename van het aantal varkens zichtbaar, wat leidt tot een toename van de stikstofverliezen bij varkens.

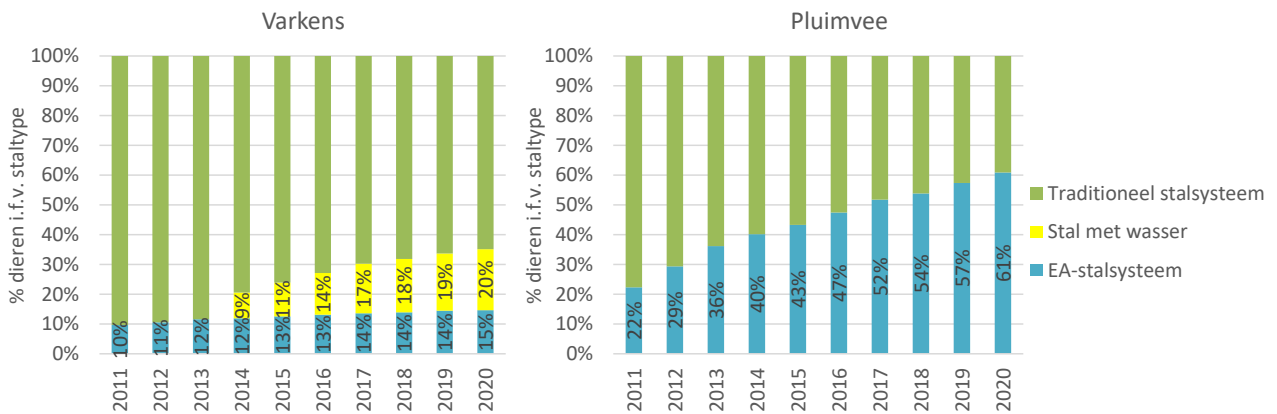
Ook bij pluimvee is de relatieve groei van de stikstofverliezen sinds 2012 lager dan de groei van het aantal stuks pluimvee, als gevolg van emissiearme stallen.

Figuur 7 Relatieve evolutie van de stikstofverliezen in stal en opslag en dieren aantallen per diersoort in de periode 2007-2020

In Figuur 8 is de evolutie weergegeven van de verdeling over de staltypes bij varkens en pluimvee. Het aantal varkens en pluimvee dat gehouden wordt in emissiearme stallen groeit gestaag. In 2020 werd 15% van de varkens gehouden in emissiearme stalsystemen, en werd 20% gehouden in stallen met een wasser. In het kader van de berekening van de mestproductie, is het stikstofverlies in een stal met wasser gelijk aan deze in een traditionele stal. Daarom werden de wassers aanvankelijk niet geïnventariseerd via de aangifte. Sinds productiejaar 2014 dienen de wassers evenwel aangegeven te worden via de aangifte. Varkens die reeds voor productiejaar 2014 gehouden werden in stallen met wassers, worden in Figuur 8 weergegeven onder de traditionele stallen. Pas vanaf productiejaar 2014 worden ze apart weergegeven. Bij pluimvee is het aandeel dieren in emissiearme stalsystemen gestegen tot 61% in 2020.

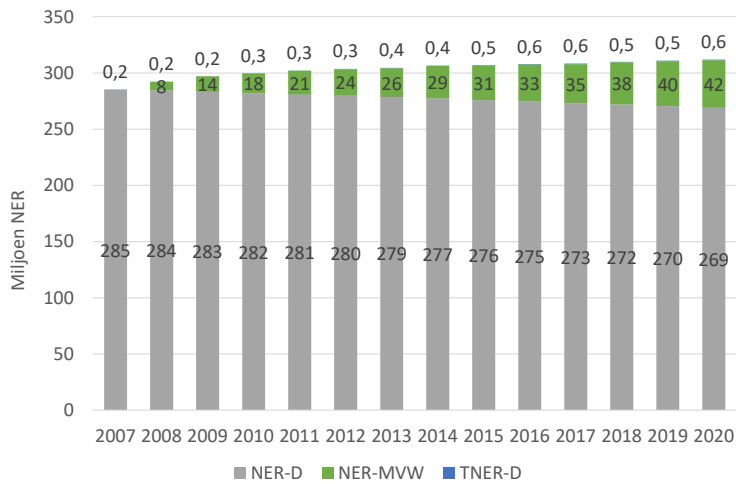
Figuur 8 Evolutie van de verdeling van het aantal dieren over de verschillende staltypes bij varkens en pluimvee in de periode 2007-2020

3.2 BESCHIKBARE NER EN HUN INVULLING

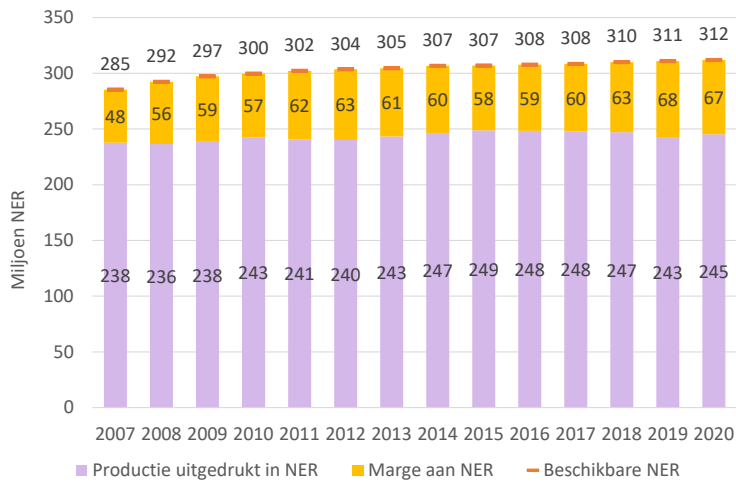
In 2020 waren in totaal 311,9 miljoen NER beschikbaar in Vlaanderen. De hoeveelheid NER is voornamelijk gestegen door de toekenning van NER-MVW in het kader van de uitbreiding na bewezen mestverwerking (Figuur 9). Van de 311,9 miljoen NER in 2020 zijn er 269,0 miljoen NER-D, 42,3 miljoen NER-MVW en 0,6 miljoen TNER-D.

Figuur 9 Evolutie van de hoeveelheid NER in Vlaanderen in de periode 2007-2020 (voor de NER-MVW wordt rekening gehouden met eventuele annulaties als gevolg van de evaluatie van NER-MVW)

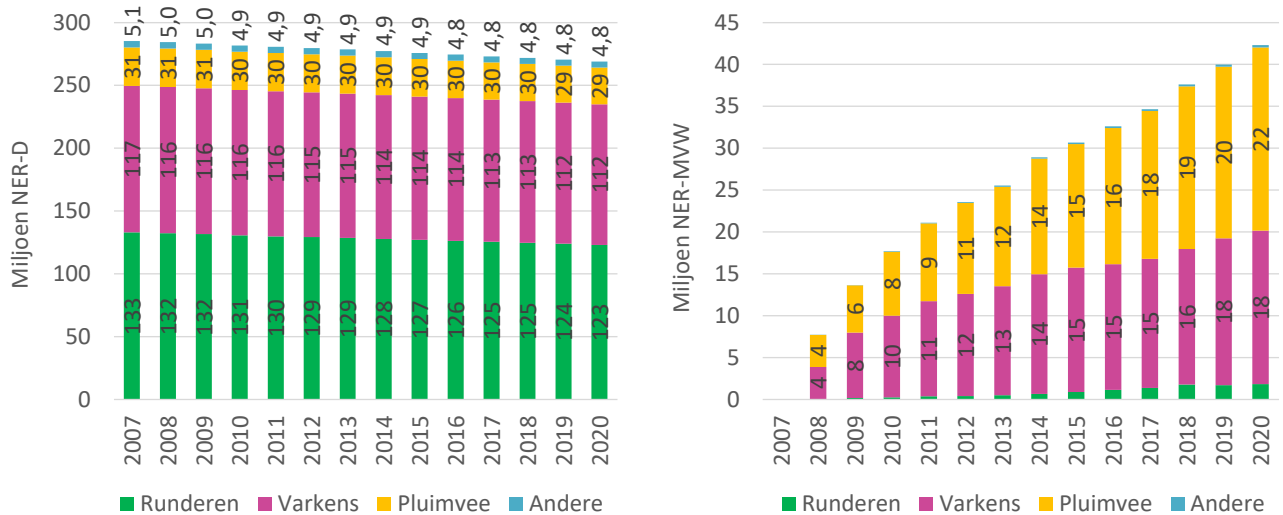
Er werden in totaal 46,7 miljoen dieren gehouden in 2020, wat op basis van de omrekeningswaarden van het Mestdecreet, overeenkomt met 245,3 miljoen NER. Er is dus een marge van ongeveer 66,6 miljoen NER in Vlaanderen die onbenut is, wat overeenkomt met 21% van de beschikbare NER. De evolutie van de productie uitgedrukt in NER en van de marge aan NER is weergegeven in Figuur 10.

Figuur 10 Evolutie van de beschikbare NER, de productie uitgedrukt in NER en van de marge aan NER in Vlaanderen in de periode 2007-2019

Van de 311,9 miljoen NER in 2020, is 40,1% toegekend voor rundvee, 41,8% voor varkens, 16,4% voor pluimvee en 1,7% voor andere dieren. De initieel toegekende NER-D voor een bepaalde diersoort kunnen ook gebruikt worden voor het houden van andere diersoorten. Zodra de NER-D van een bepaalde diersoort verhandeld worden, geldt dat enkel dieren van die bepaalde diersoort kunnen gehouden worden met de overgedragen NER-D (met een aantal uitzonderingen). De toegekende NER-MVW of TNER-D voor een bepaalde diersoort mogen enkel gebruikt worden om die bepaalde diersoort te houden. De evolutie van het aandeel van de diersoort in de beschikbare hoeveelheid NER-D en NER-MVW is weergegeven in Figuur 11.

Figuur 11 Evolutie van het aandeel van de diersoort in de beschikbare hoeveelheid NER-D en NER-MVW in Vlaanderen in de periode 2007-2020

3.3 VERHANDELINGEN VAN NER

In 2020 werd in totaal 12,7 miljoen NER overgelaten waarvan 11,5 miljoen NER-D en 1,2 miljoen NER-MVW. In totaal werden 1,45 miljoen NER-D gereduceerd in 2020 (12% van de overgelaten NER-D), wat de totale hoeveelheid overgenomen NER-D op 10,1 miljoen NER-D brengt (Tabel 1). In totaal is door de overnames in de periode 2007-2020 ongeveer 16,8 miljoen NER-D gereduceerd.

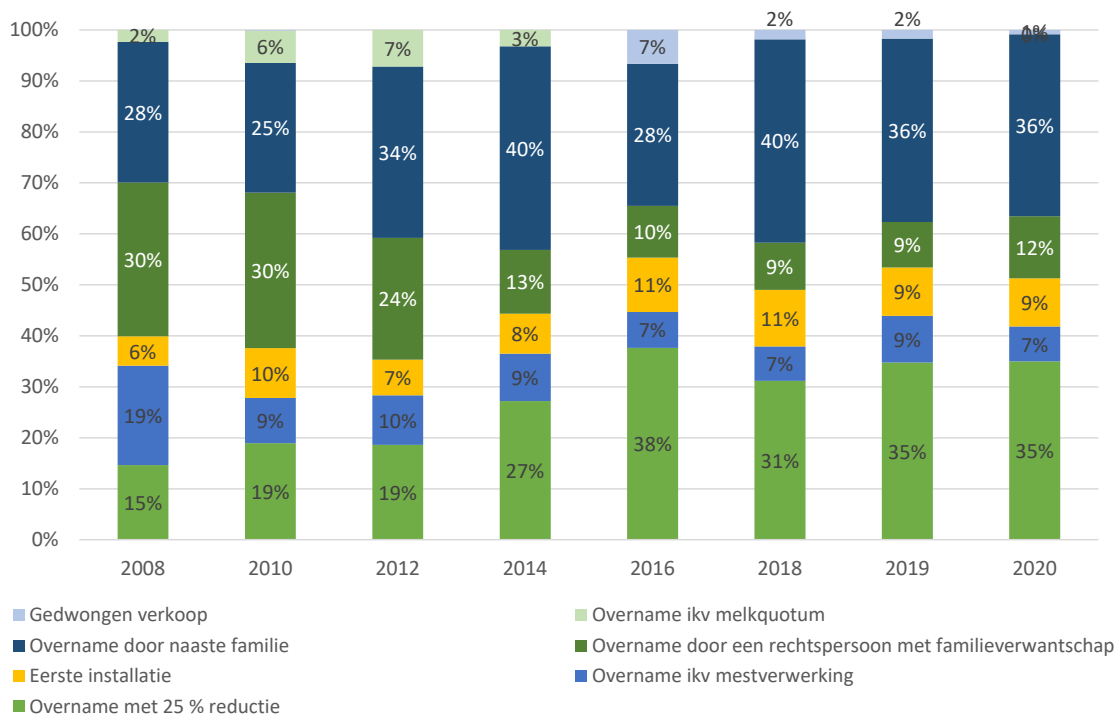
Tabel 1 Overgelaten NER-D, reductie van NER-D, en overgenomen NER-D per type overname in 2020

Type overname	Overgelaten NER-D (vóór reductie)	Reductie van NER-D			Overgenomen NER-D (na reductie)
		Niet-correcte mestafzet	25%	Niet-gevulde NER	
Overname met 25 % reductie	4.011.818	37.130	993.672	321.114	2.659.900
Overname ikv mestverwerking	784.804	4.113		23.724	756.967
Eerste installatie	1.085.402	567			1.084.835
Overname door een rechtspersoon met familieverband	1.398.758	16.755			1.382.003
Overname door naaste familie	4.092.306	11.162			4.081.144
Gedwongen verkoop¹	96.856	0			96.856
Totaal	11.469.945	69.727	993.672	344.838	10.061.705

Van de 11,5 miljoen overgelaten NER-D in 2020, wordt maar 35% overgedragen via een standaard overname met 25% reductie. Overnames in kader van mestverwerking vertegenwoordigen 7% van de overgelaten NER-D. De meeste NER-D worden verhandeld in het kader van overnames waarop geen 25% reductie of geen reductie van niet-gevulde NER-D van toepassing zijn (Figuur 12).

¹ Gedwongen verkoop: overdracht van NER in het kader van een faillissement, gerechtelijke openbare verkoop of een overdracht onder gerechtelijk gezag. Bij deze overnames worden geen reducties toegepast.

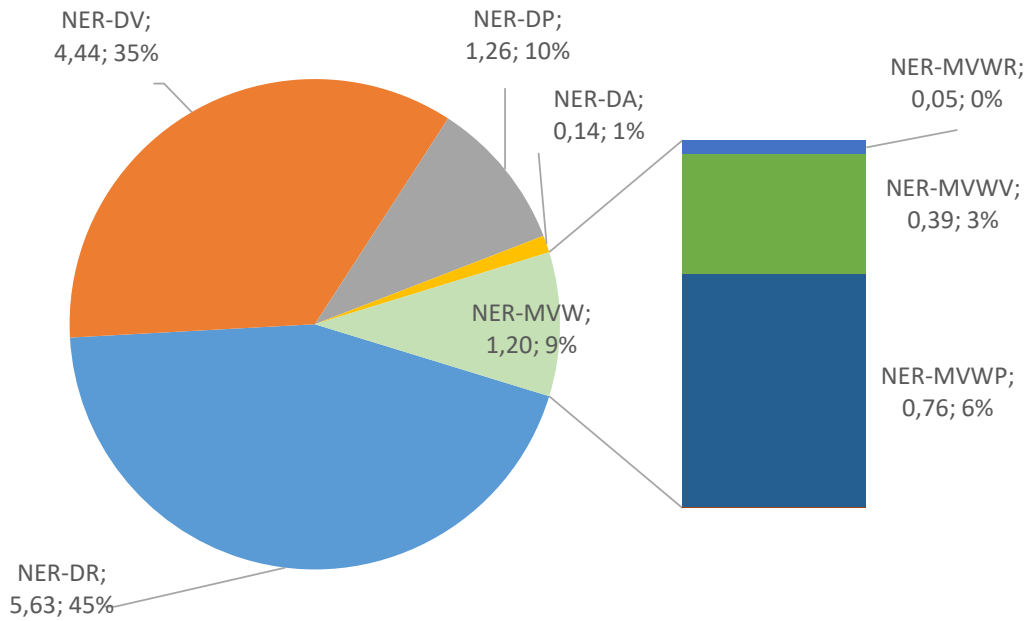

Figuur 12 Evolutie van het aandeel van de verschillende types overnames in de overgelaten hoeveelheid NER-D in de periode 2008-2019

Van de 12,7 miljoen overgelaten NER in 2020 zijn 44% NER-D_R, 35% NER-D_V, 10% NER-D_P, 1% NER-D_A en 9% NER-MVW (Figuur 13). Van de 1,2 miljoen overgelaten NER-MVW in het kader van een volledige bedrijfsovername zijn 32% NER-MVW_V en 64% NER-MVW_P.

Figuur 13 Hoeveelheid overgelaten NER (in miljoen NER) per soort NER in 2020, samen met het aandeel van de soort NER

3.4 UITBREIDING NA BEWEZEN MESTVERWERKING

De evolutie van de toegekende hoeveelheid NER-MVW, samen met het aantal landbouwers, is weergegeven in Tabel 2. In 2020 kregen 338 landbouwers NER-MVW toegekend. Bij de evaluatie van de aanvragen, heeft de Mestbank gecontroleerd of deze bedrijven voldoende verwerkt hadden in 2019. Het ging hier in totaal over 0,5 miljoen kg N die reeds verwerkt moest worden in 2019.

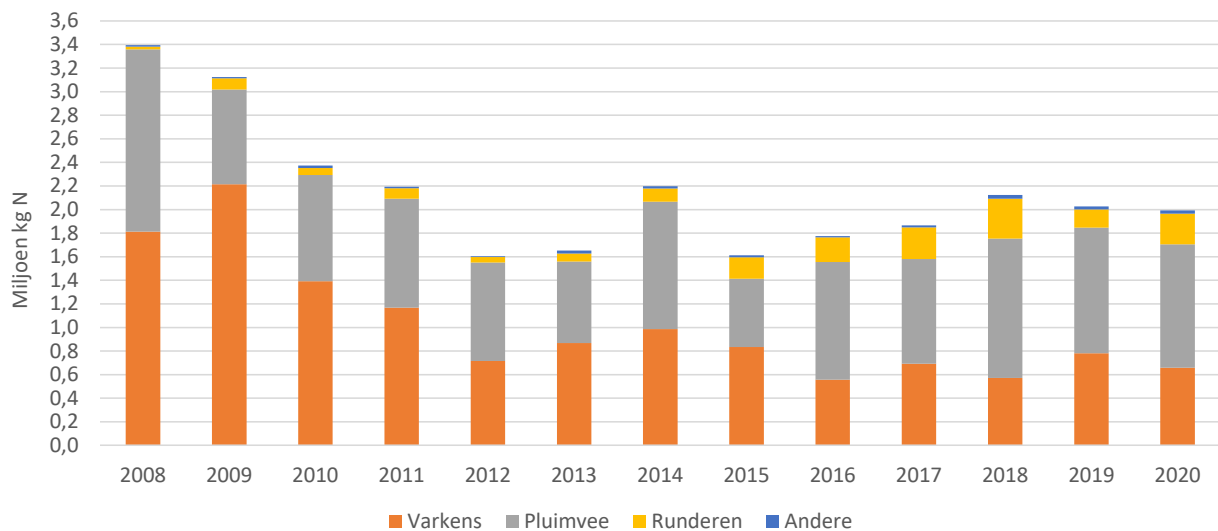
Tabel 2 Evolutie van de toegekende NER-MVW (in miljoen NER-MVW) en het aantal landbouwers dat NER-MVW toegekend kreeg

Jaar	NER-MVW _V	NER-MVW _P	NER-MVW _R	NER-MVW _A	NER-MVW totaal	Aantal landbouwers
2008	3,84	3,84	0,04	0,02	7,73	541
2009	4,06	1,91	0,14	0,02	6,13	473
2010	2,58	2,16	0,09	0,03	4,86	397
2011	2,16	2,01	0,14	0,02	4,32	333
2012	1,37	1,72	0,09	0,01	3,19	287
2013	1,66	1,41	0,12	0,05	3,24	358
2014	1,90	2,19	0,20	0,04	4,33	379
2015	1,59	1,18	0,29	0,03	3,09	315
2016	1,08	2,02	0,33	0,02	3,45	362
2017	1,30	1,82	0,39	0,03	3,55	337
2018	1,44	2,36	0,52	0,05	4,37	383
2019	1,99	2,11	0,23	0,04	4,38	335
2020	1,69	2,13	0,40	0,05	4,26	338
Totaal	26,65	26,86	2,98	0,42	56,90	2.963*

* Aantal unieke landbouwers dat NER-MVW toegekend kreeg in de periode 2008-2020. Er zijn 1.875 landbouwers die een aanvraag voor uitbreiding hebben aangevraagd en toegekend kregen, gespreid over meerdere jaren.

Voor 2020 werd een uitbreiding toegekend voor in totaal 2,2 miljoen dieren. Deze uitbreiding vertegenwoordigt een bijkomende netto stikstofproductie van in totaal 2,0 miljoen kg N, indien de uitbreiding volledig gerealiseerd wordt, wat vergelijkbaar is met de toegekende uitbreiding van vorig jaar (Figuur 14).

In de periode 2008-2020 werd een totale uitbreiding toegekend die een bijkomende mestproductie van 27,9 miljoen kg N zou vertegenwoordigen indien deze uitbreiding volledig gerealiseerd zou worden.

Figuur 14 Evolutie van de toegekende uitbreiding na bewezen mestverwerking (in miljoen kg N)

Elk jaar beoordeelt de Mestbank of het betrokken bedrijf voldoende mest verwerkt en voldoet aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden. Bij bedrijven die niet voldoen aan alle voorwaarden om hun uitbreiding te behouden, worden de NER-MVW geannuleerd. Dat leidt ertoe dat de beschikbare hoeveelheid NER-MVW in 2020 (42,3 miljoen, zie 3.1), lager is dan de hoeveelheid NER-MVW die in totaal werd toegekend in de periode 2008-2020 (56,9 miljoen).

3.5 HANDHAVING

3.5.1 NER-overschrijding

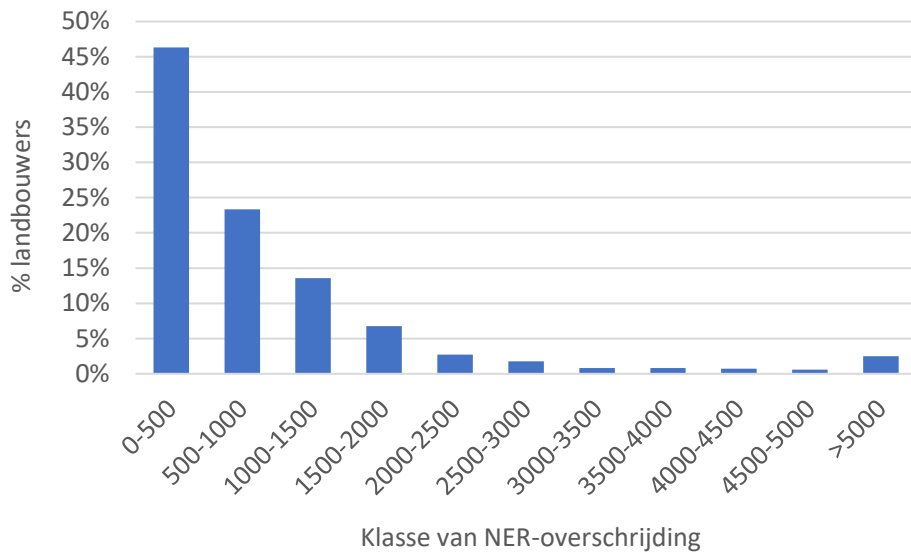
In 2019 hebben 897 landbouwers 1,03 miljoen meer “dieren uitgedrukt in NER” gehouden dan toegelaten volgens hun NER. Van deze landbouwers met een NER-overschrijding werd voor ongeveer de helft (418) recidive vastgesteld in 2019. Deze recidive landbouwers vertegenwoordigen samen een totale NER-overschrijding van 0,47 miljoen NER. Uit de bezwaarbehandeling leren we dat er nog vaak (30% van de bezwaren) foute gegevens over de dieraantallen/diercategorieën worden aangegeven.

288 landbouwers vroegen om hun NER-boete voor productiejaar 2019 te mogen compenseren in productiejaar 2020. Hiervan hebben 211 landbouwers hun NER-overschrijding van 2019 volledig gecompenseerd. 77 landbouwers slaagden er niet in om hun NER-overschot van 2019 in 2020 volledig te compenseren. Bij een deel van die landbouwers verhoogde de initiële boete hierdoor aangezien de compensatieboete het dubbele kan bedragen van de initiële boete.

Samengevat is er een NER-overschrijding voor productiejaar 2019 vastgesteld bij 897 landbouwers van 1,03 miljoen “dieren uitgedrukt in NER”, waarvoor er 686 landbouwers (76%) in totaal 1,04 miljoen euro NER-boetes moeten betalen. De overige 211 landbouwers (24%) hebben hun NER-overschrijding in 2020 volledig gecompenseerd.

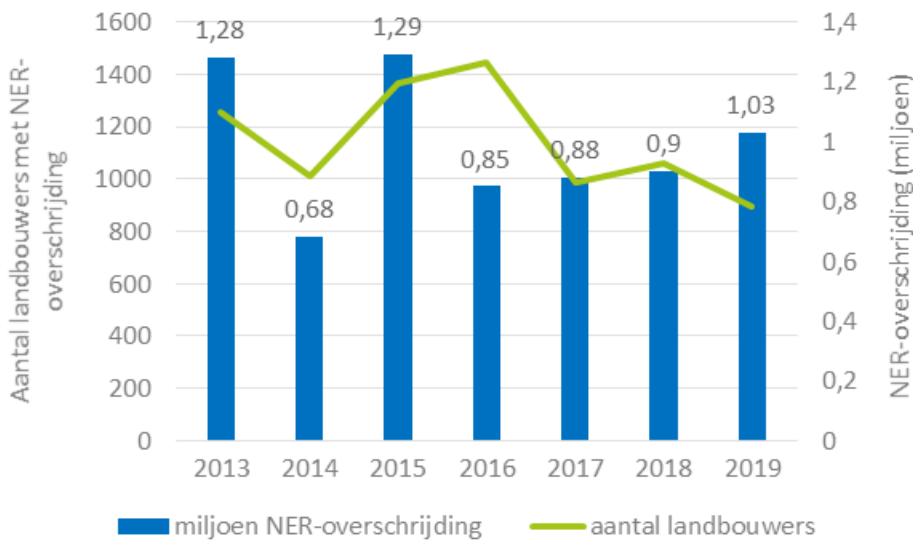
Op de NER-overschrijding zit een grote spreiding (Figuur 15). Bij een kleine helft van de landbouwers bedraagt de NER-overschrijding minder dan 500 NER. Volgens de omrekeningswaarden uit het Mestdecreet, komt 500 NER overeen met ongeveer 4 melk- of zoogkoeien.

////////////////////////////////////

Figuur 15 % landbouwers per klasse van NER-overschrijding in 2019

De laatste jaren schommelt de NER-overschrijding rond 1 miljoen, bij een 1.000-tal landbouwers (Figuur 16).

Figuur 16 Evolutie van de NER-overschrijding en van het aantal landbouwers met NER-overschrijding

3.5.2 Bijkomende mestverwerkingsplicht bij overnames met mestverwerking

In 2018 moest ongeveer 1,88 miljoen kg N bijkomend verwerkt worden door 941 landbouwers, in kader van de bijkomende mestverwerkingsplicht door overnames met mestverwerking.

Na evaluatie bleek dat 84 bedrijven (9%) niet voldeden aan deze bijkomende mestverwerkingsplicht door overnames met mestverwerking. De boete bedraagt 2 euro per kg niet verwerkte stikstof, bij recidive wordt de boete verdubbeld.

In 2019 moest ongeveer 1,88 miljoen kg N bijkomend verwerkt worden door 911 landbouwers, in kader van de bijkomende mestverwerkingsplicht door overnames met mestverwerking. De rapportering van de naleving hiervan kan pas in 2022 gebeuren.

3.5.3 Verplichte mestverwerking in kader van een uitbreiding na bewezen mestverwerking

Voor productiejaar 2020 werden in totaal 4.840 uitbreidingsdossiers van 2.247 landbouwers geëvalueerd. 2/3de van de landbouwers dienden hun dossier(s) in, in één bepaald aanvraagjaar, 1/3de dienden hun dossiers in, verspreid over meerdere aanvraagjaren.

Samen hadden de 2.247 geëvalueerde landbouwers een aangevraagde uitbreiding toegekend gekregen van 18,3 miljoen kg N. In totaal moesten deze landbouwers ongeveer 20,3 miljoen kg N extra verwerken in 2019.

Van de 4.840 geëvalueerde uitbreidingsdossiers voor productiejaar 2019, werd 94% positief geëvalueerd. Bij 272 dossiers van 192 landbouwers werd daarentegen niet aan alle voorwaarden voldaan om de uitbreiding te behouden (6% van de geëvalueerde dossiers). Voor deze 192 landbouwers worden de NER-MVW volledig of proportioneel (afhankelijk van het jaar van aanvraag) geannuleerd vanaf 1 januari 2020.

Bij een negatieve evaluatie van de NER-MVW van een bepaald productiejaar wordt de hoeveelheid NER-MVW steeds geannuleerd vanaf 1 januari van het daaropvolgende productiejaar. In totaal is reeds 9,0 miljoen NER-MVW geannuleerd, overeenkomend met ongeveer 5,3 miljoen kg N. De evaluatie van productiejaar 2020 wordt uitgevoerd in het najaar van 2021 en is niet opgenomen in dit rapport.

////////////////////////////////////

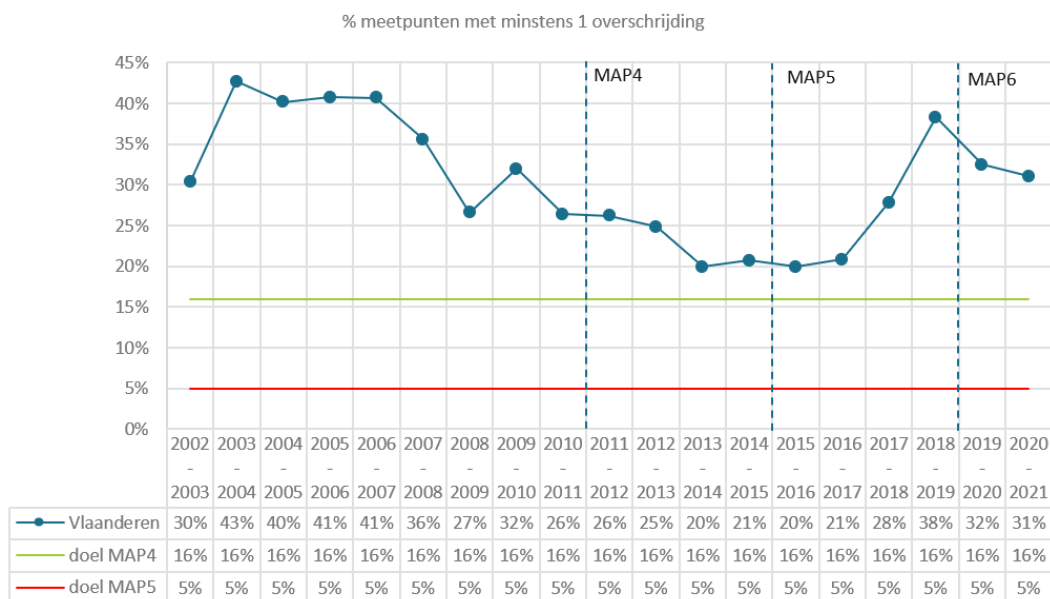
4 IMPACT VEESTAPEL OP MILIEUKWALITEIT

Hoofdstuk **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** toont aan dat het aantal NER de afgelopen jaren gestegen is en dat een groot aandeel van de beschikbare NER niet ingevuld is. Het systeem van NER zoals het op heden bestaat, biedt geen garantie dat de globale mestproductie op Vlaams niveau niet stijgt, zoals het instrument initieel bedoeld was. Dit blijkt ook uit de evolutie van de veestapel en de mestproductie in de periode 2007-2020. Ook de stikstofverliezen uit dierlijke mest in stal en opslag zijn gestegen in dezelfde periode.

4.1 EVOLUTIE WATERKWALITEIT IN LANDBOUWGEBIED

Uit het Mestrapport 2021 blijkt dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in landbouwgebied ongunstig evolueert.

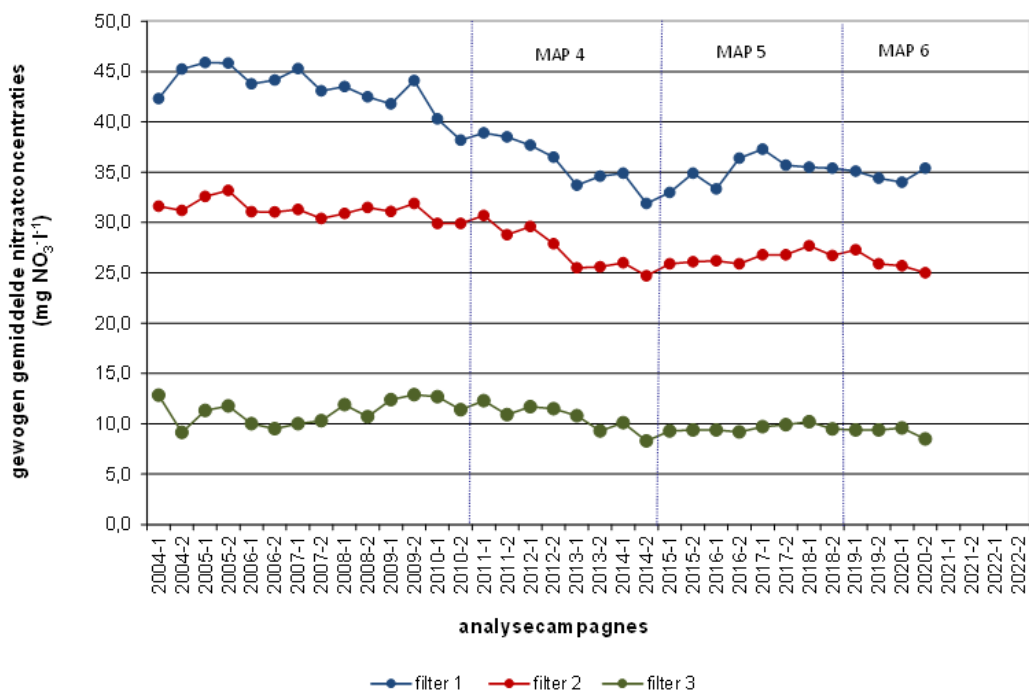
Al vier winterjaren op rij ligt het percentage MAP-meetpunten met een overschrijding van de drempelwaarde van 50 mg nitraat/l voor oppervlaktewater ruim boven 20% (Figuur 17). De lange droogteperiodes tijdens het groeiseizoen in de jaren 2017-2020 leidden tot minder opname van stikstof en fosfor door de gewassen en bijgevolg een hogere bodemvoorraad nitraat en fosfaat. Als hier onvoldoende op ingespeeld wordt bij de bemesting en teeltkeuze, leidt dat tot meer uitspoeling van nitraat tijdens de winterperiode en meer overschrijdingen van de drempelwaarde.

Figuur 17 % meetplaatsen in Vlaanderen met minstens 1 overschrijding van de drempelwaarde van 50 mg nitraat/liter

Voor grondwater zijn er regionale verschillen en stagneren de cijfers op Vlaams niveau. Sinds het najaar van 2017 stagneert de gemiddelde nitraatconcentratie op filterniveau 1 op ongeveer 35 mg nitraat/l (Figuur 18).

////////////////////////////////////

Figuur 18 Evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie ter hoogte van de drie filters in het freatische grondwatermeetnet (1 staat voor voorjaarscampagne, 2 voor najaarscampagne)

Verschillende factoren beïnvloeden de waterkwaliteit. Om meer inzicht te verwerven in de oorzaken van de goede of slechte waterkwaliteit in bepaalde gebieden, liet de VLM de studie “*Statistische analyse waterkwaliteit*” uitvoeren². Er werden data gebruikt van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), Vlaamse Landmaatschappij (VLM) alsook uit openbaar beschikbare databanken waaronder waterinfo.be en Geopunt Vlaanderen.

Er werd gekeken of landbouw- en mestgegevens, zoals geregistreerd bij de Mestbank (bv. de netto productie van dierlijke mest, de hoofdteelt, de aanvoer van dierlijke mest, ...), neerslag- en afvoergegevens, de diepte van de grondwatertafel en de stikstofdepositie een invloed hebben op de nitraat- en fosfaatgehalten in oppervlakte- en grondwater en het nitraatresidu.

De veestapel kwam naar voor als één van variabelen met een duidelijke invloed op de waterkwaliteit. Het stikstofverlies uit dierlijke mest in de stal en opslag, als representatieve variabele voor dierlijke mestproductie, is een belangrijke voorspellende variabele van het nitraatresidu en van nitraat in het oppervlaktewater. In beide gevallen is er een ongunstig effect op de gemeten concentraties.

² https://www.vlm.be/nl/themas/waterkwaliteit/mestbank/Achtergrond/cijfers-en-studies/afgeronde_studies/statistische%20analyse/Paginas/default.aspx

4.2 EVOLUTIE STIKSTOFEMISSIE EN -DEPOSITIE

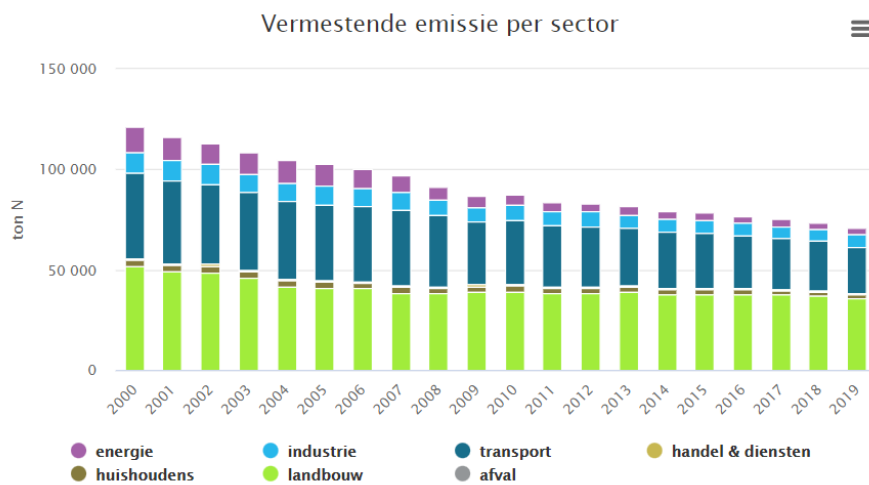
De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) rapporteert de emissies, luchtconcentraties en deposities van verzurende stoffen en stikstof. De recentste cijfers zijn beschikbaar op de VMM-website³.

Stikstof heeft een verzurend en vermestend effect, zwavel werkt enkel verzurend. Verzuring is het gevolg van de uitstoot van stikstofoxiden (NO_x), ammoniak (NH₃) en zwaveldioxide (SO₂). Vermesting via de lucht komt door de uitstoot van stikstof (NO_x en NH₃). Deze stoffen verspreiden zich via de lucht en komen terecht op de bodem, planten en wateroppervlakken. Dit noemen we de depositie.

Verzuring en vermesting zijn nadelig voor de milieukwaliteit en verminderen de biodiversiteit. Verzuring is de toename van de zuurconcentratie. Dit vermindert de bodem- en waterkwaliteit en bemoeilijkt de opname van voedingsstoffen door planten. Vermesting ontstaat door een teveel aan voedingsstoffen, meer bepaald stikstof in het geval van luchtverontreiniging. Verzuring en vermesting hebben negatieve effecten op ecosystemen en doen planten- en diersoorten verdwijnen.

Landbouw was de voornaamste bron van verzurende stoffen (44%) en stikstof (50%) in 2019. Daarna komen de sectoren verkeer en industrie. De verzurende emissie gebeurde vooral onder de vorm van NO_x (45%) en NH₃ (42%) met een beperkte bijdrage van SO₂ (13%). De Vlaamse verzurende emissie is meer dan gehalveerd (-54%) tussen 2000 en 2019. Dit is vooral te danken aan de gedaalde uitstoot van SO₂ en in mindere mate van NO_x.

De uitstoot van stikstof is met 42% gedaald tussen 2000 en 2019, vooral dankzij een daling van de NO_x-uitstoot bij wegverkeer. De landbouw is de belangrijkste bron van de uitstoot van stikstof (Figuur 19).

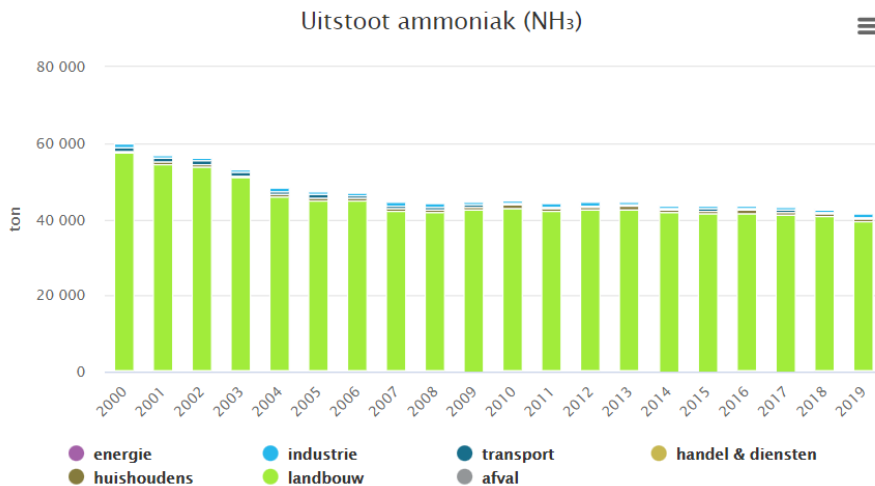

Figuur 19 Evolutie van de vermestende emissie per sector in de periode 2000-2019

³ <https://www.vmm.be/lucht/stikstof>

De uitstoot van stikstof bestond voor 52% uit NO_x en voor 48% uit NH₃. De landbouw was verantwoordelijk voor 95% van de NH₃-emissie (Figuur 20). Veeveelt was de belangrijkste bron van NH₃ (86%), vooral door rundvee- en varkensstallen, gevolgd door kunstmest en mestverwerking (9%). De NH₃-emissie in Vlaanderen daalde tot 2007 en bleef nadien eerder stabiel.

Figuur 20 Evolutie van de ammoniak emissie per sector in de periode 2000-2019

De luchtconcentratie van NH₃ op de VMM-meetplaatsen varieerde in de periode 2008-2020 door wisselende weersomstandigheden. In 2020 was het jaargemiddelde op 13 vaste plaatsen gelijkaardig als in 2017-2019, maar 21% hoger dan in 2008-2016.

Ammoniak droeg sterk bij aan de verzurende depositie (52%) en stikstofdepositie (63%) in 2019. Metingen en modelberekeningen tonen de hoogste depositie van verzurende stoffen en stikstof in regio's met intensieve veeveelt, zoals het centrum van West-Vlaanderen, het noorden van Antwerpen en het noordoosten van Limburg. Doordat NH₃ relatief snel uit de atmosfeer verdwijnt, draagt dit meer bij aan de lokale en regionale depositie dan NO_x en SO₂. De gemiddelde verzurende depositie in Vlaanderen is met 48% gedaald tussen 2000 en 2020. De depositie van zwavel is het sterkst afgenomen (-82%). De stikstofdepositie daalde minder snel, namelijk met 35%. Sinds 2015 is de gemiddelde depositie in Vlaanderen weinig veranderd. Lokaal kan de depositie anders evolueren.

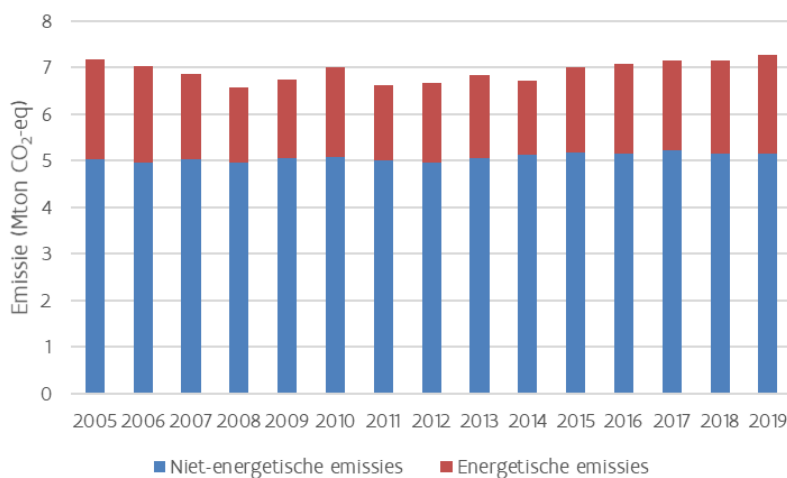

4.3 EVOLUTIE BROEIKASGASEMISSIES

Het Voortgangsrapport 2021 bij het Vlaams Energie en Klimaatplan 2021-2030⁴, toont dat de uitstoot van broeikasgasemissie door de Vlaamse landbouwsector in 2019 7,3 Mton CO₂-eq bedraagt, of omgerekend 16% van de niet-ETS⁵ emissies. De niet-energetische emissies (als gevolg van verteringsprocessen, mestopslag en bodem) vertegenwoordigen het grootste aandeel van broeikasgasemissies uit de Vlaamse landbouw, nl. 71%. De energetische emissies (als gevolg van verbranding van fossiele brandstoffen voor verwarming van gebouwen, serres, stallen en voor offroad voertuigen) hebben een relatief beperkt aandeel van 29%.

Niet-energetische emissiebronnen hebben betrekking op methaanemissies die voornamelijk afkomstig zijn van spijsverteringsprocessen in herkauwers (vooral runderen) en mestmanagement en lachgas dat vrijkomt in de atmosfeer door opslag en aanwending van (dierlijke) mest of door indirecte processen (bv. atmosferische depositie en uitloging). Daarnaast vormt ureum- en kalkgebruik een zeer beperkte bron van CO₂. De belangrijkste energetische bronnen van broeikasgassen in de landbouw zijn fossiele brandstoffen (bv. voor verwarming van serres en stallen) en offroad voertuigen.

Ten opzichte van 2005 zijn de totale broeikasgasemissies in de landbouwsector niet gedaald (Figuur 21). De lichte daling in de periode 2005-2008 werd gevolgd door een stagnering in de periode 2009-2014 en door een lichte toename de laatste jaren. Die toename vanaf 2015 is voornamelijk te verklaren door een stijging van de energetische emissies in de glastuinbouw en van methaanemissies in de rundveehouderij.

Figuur 21 Evolutie van broeikasgasemissies uit de landbouwsector in de periode 2005-2019

De belangrijkste broeikasgassen in de landbouwsector zijn anno 2019, in afnemende omvang CH₄ (46%), CO₂ (29%) en N₂O (25%). De verdere reductie van methaan en lachgas, met samen een aandeel van 71%, blijft een grote uitdaging voor de Vlaamse landbouw. Zowel CH₄ als N₂O worden geproduceerd tijdens de productie,

⁴ <https://energiesparen.be/sites/default/files/atoms/files/VORA%20VEKP.pdf>

⁵ Emission Trading System: systeem van emissiehandel voor industriële installaties

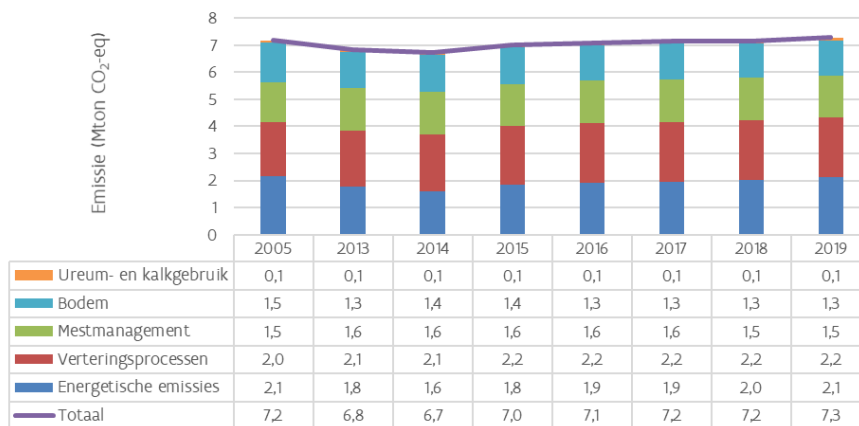
opslag en aanwending van mest en zijn onder meer verbonden met de omvang en aard van de veestapel en technieken die de verteringsprocessen beïnvloeden. Ook de wijze van mestopslag en bodemtoestand bij bemesten, nutriëntensamenstelling van de mest en de aanwendingsmethode kunnen een rol spelen.

Voor de volledige sector landbouw (niet-energetisch en energetische emissies) wordt in de periode 2005-2019 een stabilisering (+ 1%) van de emissies vastgesteld (Figuur 22).

De veestapel is de drijvende factor voor de niet-energetische emissies afkomstig van verteringsprocessen (CH₄) en mestopslag en mestaanwending (CH₄ en N₂O). De toename van het aantal melkkoeien, in combinatie met de toename van de melkproductie per koe met 37% tussen 2005 en 2019 (en ook een hogere emissie per dier), heeft geleid tot een toename van de emissies van spijsverteringsprocessen van de melkveestapel met 42%. De enterische emissies van vleesveeinderen is in deze periode met 8% afgenomen, als gevolg van de afname van het aantal vleesveeinderen. De totale rundveestapel is met 2% afgenomen en de emissies van spijsverteringsprocessen is met 13% toegenomen in de periode 2005-2019.

De emissies afkomstig van mestmanagement zijn tussen 2005 en 2019 met 4% toegenomen, terwijl de bodememissies in deze periode met 12% zijn afgenomen.

De energetische emissies zijn met 2% gedaald in de periode 2005-2019.

Figuur 22 Evolutie van broeikasgasemissies uit de landbouwsector in de periode 2005-2019

////////////////////////////////////

5 MOGELIJKE STURINGSMECHANISMEN VEESTAPEL

In het Vlaamse Regeerakkoord voor de bestuursperiode 2019-2024 staat *“Na evaluatie hervormen we het systeem van nutriëntenemissierechten, zodat het meer bijdraagt aan het realiseren van de doelstellingen op vlak van waterkwaliteit, klimaat en luchtkwaliteit”*.

Door het aantal dieren te verminderen daalt de uitstoot van broeikasgassen en ammoniak en draagt deze daling bij tot het realiseren van de doelstellingen op vlak van waterkwaliteit, klimaat en luchtkwaliteit. Het systeem van NER kan hiervoor ingezet worden. Het is dan wel nodig om het NER-systeem aan te passen zodat het leidt tot een daling van het aantal dieren.

Er zijn vier belangrijke bestaande mechanismen waaraan gesleuteld kan worden om het aantal NER te laten dalen:

- Stop op de uitbreiding na bewezen mestverwerking;
- Afroming van niet-ingevulde NER-D;
- Wijziging van reductieregels bij overnames;
- Waardeverhoging van NER.

Deze mechanismen zouden gecombineerd kunnen worden.

5.1.1 Stop op de uitbreiding na bewezen mestverwerking

Door een stop in te voeren op nieuwe aangevraagde uitbreidingen mits mestverwerking, zal het aantal NER-MVW niet meer toenemen.

Het valt te verwachten dat landbouwers die willen uitbreiden mits mestverwerking hierdoor NER-D zullen overnemen. Dit kan mogelijks tot meer overnames leiden en dus tot een grotere reductie van het aantal NER-D.

Door deze maatregel toe te passen, wordt verwacht dat de veestapel niet zal toenemen. Hierdoor zal er niet meer mest geproduceerd worden en zal het risico op verslechtering van de waterkwaliteit afnemen. Ook zullen er minder extra emissies (ammoniak, methaan, lachgas) naar de lucht zijn. Het is belangrijk om dit systeem te combineren met een systeem om de activatie van niet-ingevulde NER-D te vermijden.

Het aantal beschikbare NER daalt, maar het verschil met het aantal gehouden dieren blijft groot. Dit systeem stopt weliswaar de uitbreiding van het aantal NER-MVW, maar zal slechts heel traag de beschikbare hoeveelheid NER doen dalen.

////////////////////////////////////

5.1.2 Afroming van niet-ingevulde NER

Er is een ruime marge aan niet-ingevulde NER (67 miljoen NER, of 21% van de beschikbare NER in 2020). Bij een afroming van de niet-ingevulde NER, verkleint deze marge waardoor de veestapel kan dalen.

Dit kan op verschillende manieren uitgewerkt worden. Naast een afroming, kan er ook geopteerd worden voor het bevriezen van de niet-ingevulde NER. In dat geval blijven de niet-ingevulde NER bij de landbouwer, maar kan de landbouwer deze niet-ingevulde NER niet invullen met dieren en niet overdragen. Deze niet-ingevulde NER blijven bevroren totdat de waterkwaliteitsdoelstellingen gunstig evolueren.

Door de niet-ingevulde NER niet te laten activeren zal er geen extra mest geproduceerd worden naar de toekomst toe, zal het risico op verslechtering van waterkwaliteit verminderen, zullen er geen extra emissies (ammoniak, methaan, lachgas) zijn naar de lucht en zal er geen extra depositie zijn.

Deze maatregel is het meest effectief in combinatie met het stopzetten van nieuwe toekenningen van NER-MVW. Het is immers belangrijk om te vermijden dat landbouwers gaan uitbreiden met NER-MVW omdat hun niet-ingevulde NER werden afgeroomd.

5.1.3 Wijziging van reductieregels bij overnames

Bij overnames van NER-D zijn er momenteel 3 reducties van toepassing: reductie op basis van niet-bewezen mestafzet, reductie op basis van niet-ingevulde NER-D en de standaardreductie van 25%. Op de regel dat er een standaardreductie van 25% geldt bij elke overdracht van NER-D bestaan er verschillende uitzonderingen (zie 1.2.1).

Aanpassingen aan de reductieregels zouden kunnen leiden tot een meer doeltreffende reductie van NER-D.

Er kan bv. geopteerd voor een vast reductiepercentage bij elke overdracht van NER-D, waarbij de uitzonderingen geschrapt worden. Dat zou een sterke vereenvoudiging zijn van het systeem zoals het op heden bestaat.

Een andere optie is om de chronologie van het huidige reductiesysteem om te keren zodat de Mestbank eerst een reductie moet uitvoeren op basis van de niet-ingevulde NER-D, om vervolgens een vast reductiepercentage te hanteren. Door deze aanpassing zou een meer doeltreffende reductie van de niet-ingevulde NER-D bekomen kunnen worden.

Deze aanpassingen zullen slechts traag de beschikbare hoeveelheid NER doen dalen omdat enkel wordt ingegrepen op het jaarlijkse aantal verhandelde NER-D (13 miljoen NER-D in 2020), wat klein is ten opzichte van het totaal aantal NER (312 miljoen NER in 2020).

5.1.4 Waardeverhoging van NER

De benodigde hoeveelheid NER, zowel voor NER-D als voor NER-MVW, kan verhoogd worden zonder de toegekende hoeveelheid NER van het bedrijf te verhogen. Dit kan gebeuren door een wijziging aan de tabel vermeld in artikel 30, §3 van het Mestdecreet. Concreet betekent dit dat, in het geval de waarden in de vermelde tabel worden verhoogd en de landbouwer geen bijkomende NER verwerft, de betreffende landbouwer minder dieren zal moeten houden of een deel van de niet-ingevulde NER verdwijnt.

Door deze maatregel zal de omvang van de veestapel onder druk komen te staan. Deze maatregel wordt best gecombineerd met de voorgaande maatregelen, zodat het tekort aan NER op het bedrijf niet aangevuld wordt door het verwerven van NER-MVW of het activeren van niet-ingevulde NER-D.

////////////////////////////////////